

דפי עיון

"ליהודים היתה אורה" אמר רבי יהודה:
אורה - זו תורה.

וכך הוא אומר:

"כי נר מצוה ותורה אור" [מגילה ט"ז]

לזכרה של: אורה מושקוביץ ע"ה
משואות-יצחק

במפרשים

יו"ל ע"י מ. מושקוביץ * משואות-יצחק 79858 ד.ג.שדה-גת * טל': 08-8616173 * פקס: 08-8616174

שנת תשע"ט

פרשת ויקהל

א. אבני שוהם .

פרק לה', פסוק כא':

ויבואו כל איש אשר נשאו לבו וכל אשר נדבה רוחו הביאו את תרומת ה' וגו'. (להכא)

כפל הלשון - "אשר נשאו לבו" ו"כל אשר נדבה רוחו אותו" - מלמד כמה היו בני ישראל מסורים בלבם ורוחם לצרכי עבודת המשכן. ובאמת בציווי מלאכת המשכן בפ' תרומה לא נאמר אלא נדיבות לב בלבד: "מאת כל איש אשר ידבנו לבו תקחו את תרומתי" (כה.ב). ובני ישראל השכילו ונוסף על נדיבות רוחם, נשאם לבם להביא את תרומת ה', כמו שנאמר בפסוק שלפנינו, וכן להלן בפסוק כ"ו "וכל הנשים אשר נשא לבן אותנה בחכמה", ושוב שלישיית בפרק ל"ו פסוק ב "כל אשר נשאו לבו וגו'". וכל זה להעיד שנדבות המשכן ברצון היו, בשמחה ובטוב לב.

ובאמת כי הנתינה בלב טוב ושמחה, מלבד שהיא מורה על שאר רוחו של הנותן, הרי היא סגולה להצלחת הדבר אשר למענו הוקדש. ותוכן אחר יש למצוה הנעשית בנשיאות הלב ונדיבות הרוח.

אלוף

1. קרא שם את הפסוק, איך אפשר להגינו הפסוק, ומה הקושי האפשרי כאן?
2. "נשא לבו, נדבת רוחו" איך פרשנו אמין נני מושאים אלה ומה ההבדל ביניהם?
3. אמה דוקא אצין נתינה למשכן יש חשיבות לחילוי צ"י נני מושאים אלה?

* * *

ב. המהר"ל מפראג עם פירוש הרב דסלר.

פרק לה', פסוק כה': "וכל אשה חכמת לב בידיה טור"

(שמות ל"ה כ"ה)

יומא ס"ו ע"ב: מכאן אמרו אין חכמה לאשה אלא בפלך.

"האשה נוטה אל החומריות"

אין מוסרים דברי תורה הצריכים עיון לנשים שכן לימוד התורה בעומק אינו השטח האופייני לאשה אלא לאיש. וכך, אכן, מסביר המהר"ל את כונת הגמ' הנ"ל ביומא:

האשה אין לה מעלה חכמה אלוקית שכן אמרו חכמים (יומא ס"ו ע"ב) אין לאשה חכמה אלא בפלך. (כלומר) זאת היא החכמה של האשה ולא זולת זה (-ולא משהו אחר).
(הידושי אגדות א' ע' כ')

ויקהל

ובהמשך שם:

"אין האשה בעלת תורה"

(חידושי אגדות א' ע' כ')

שורש הענין נעוץ בכך שהאיש רוחני יותר (הוא "הצורה") והאשה חומרית יותר (באופן יחסי לאיש):

האשה היא יותר חומרית מן האיש כי האיש נחשב במדריגת הצורה לאשה.

(דרך חיים ע' ל"ה)

ובנתיבות עולם:

האיש אינו נוטה אל החומר כמו האשה, אבל האשה היא נוטה אל החומרי.

(נתיבות עולם ב' ע' ס"ז)

ובגבורות ה':

הנקבה היא חומרית בודאי.

(גבורות ה' ע' ס"א)

ובבאר הגולה מוסיף המהר"ל שזו הסיבה שהחטא הראשון בא ממנה ולא ממנו בגלל, כאמור, חומריותה ביחס לאיש:

החטא הראשון בא מן האשה שהיא חומרית בערך האיש

(-באופן יחסי לאיש) שהוא (-האיש) נחשב כמו צורה

(-הצד הרוחני יותר של הבית).

(באר הגולה ע' כ"א)

אלות

1. איך מבינה האמרא האלוטת אמסת יומא את פסוקנו?
2. איך האמר"ל מבין את הנ"ל?
3. התוכל להאדיר את האופנים: "צורה, חומר" בקשר לנאמר כאן?
4. מהי ארצתו ההוכחה לכך מן החטא הראשון?
5. מה הן ההשלכות המעשיות אצמדה זו?

* * *

ג. כלי יקר .

תרומה (לעיל כה, א), לפי שאמר הקב"ה: "גבה עינים ורחב לבב אתו לא אוכל" (תהלים קא, ה), ואצל הנשאים היתה בלי ספק רוח גאונה, באמרים דרך התפארות: מי ימלא מה שאנחנו מחסרים, אבל אנחנו ממלאים כל מה שהצבור מחסרים, על כן לקח הקב"ה משמם אות יו"ד, פי רק אות זה מן השם הגדול הנה חקוק בשמם, ואותו לקח ה' מהם, לומר: אין כאן מקומו.

פרק לה' פסוק כז': [כיון] וְהַנְּשִׂאִים הֵבִיאוּ אֶת אֲבְנֵי הַשֹּׁהַם. אמרו רז"ל, לפי שנתרשלו בנדבה זו ולא הביאו נדבתם פי אם לבסוף, על כן נחסר אות יו"ד משמם, וְהַנְּשִׂאִים חסר פתיב (ספרי נשא ז, ג), כי באמת לא היה להם להמתין עד לבסוף, פי אולי יתנו ישראל כל הצורך, ולא יהיה להם חלק בכל המשפן. ומה שנתחסר יו"ד דוקא, פרשנו למעלה פרשת

אלות

1. מה בדיוק היה חטא הנשיאים?
2. מה היתה טענתם על צד כק?
3. למה דוקא חסרה האות יו"ד?

* * *

ד. ביאור יש"ר .

פרק לח' פסוק ח':

לח (ח) במראת. צנות ישראל היו צידן מראות מנחשת קלל ממורט, שראות עלמן בהן כשהן מתקשטות, ואף אותן לא עכזו מלהביא לנדבת המשכן, ותדע לך שהן מראות ממש, שהרי נאמר ונחשת התנופה שבעים ככר וגו' ויעש זה וגו' (לקמן כ"ט-ל), וכיור וכנו לא הוזכרו שם, למדת שלא היה נחשת של כיוור מנחשת התנופה. והנה אמר במראת צבי"ת ולא ממראת, לפי שיש הבדל דק בין שמוש הצבי"ת לשמוש המ"ס צענין זה, כי המ"ס ישמש על הגבול שממנו התחיל הדבר להתפעל, והצבי"ת על הגבול אשר בו התפעל, ופעמים שההוראה בהם אחת, אלא שהצחינות נבדלות, יתכן לומר והנותר מבשר ומלחם, צנחית הבשר

והלחם אשר מהם נשאר, ויתכן ג"כ לומר והנותר בצצר ובלחם, על הכשר
והלחם הנשאר, וכן כאן בצחינת התמונה אשר היתה לכלים טרם נשחנו
ונעשו כיוור יאמר ממראת הזבחת, ובצחינת התמונה שלהם צעודם
מקבלים השני, יאמר במראת הזבחת, ולכן אילו אמר ממראת היה אפשר
לומר שלא שם צו כל המראות אלא מקלתן והותר מהן, לכך נאמר במראות
לומר שמכלם נעשה הכיור וכנו: הצבאת. לשון אסיפה, שהיו נאספות
ובאות זבחות זבחות לתת מראותיהן, להעשות בהן כל הכיור וכנו, כי

אלה

1. מה היתה מטרתן הראשונה של המראות ולמה חשוב היה להדגיש זאת?
2. אל מה ישנו הנחות של המראות?
3. פרשנו מסביר את ההקדף בין ישוה באת קי"ת לצומת השימוש באת מ"ט, התוכף להסבירו?
4. איך מה שכתוב כאן מסייע לו?
5. למה חשוב לו להדגיש כי "מצולף נצלו הכיור וכנו"?

* * *

ה. רש"ר הירש .
פרק לה' פסוק ה':

"נדיב" הוא האדם החופשי ובלתי-התלוי, שמעשיו באים רק מכוח ציחי פנימיותו. בעוד ש"נדיב"

כשלעצמו דיו לציין את תכונת ההתנדבות שבמעשה, בא הכתוב ומטעים את תכונת ההתנדבות על-ידי צירוף המלה "לב": "נדיב לב" — ובהבלטה יתירה: "נדיב לבו", לבו שלו. בכך מרחיק הכתוב כל דרך של כפייה, ואף כל השפעה חיצונית העשויה לכוון את מעשה המתנדב.

מכאן נלמדת ההלכה (שבועות כו ע"ב) לגבי תרומת המשכן, וכן לגבי קדשים בכללם, שעליהם נאמר "וכל-נדיב לב עלות" (דברי-הימים ב' כט, לא): "גמר בלבו אינו צריך שיוציא בשפתיו"; ואילו שאר שבועות חלות רק אם האדם הנשבע מבטא אותן בשפתיו: "גמר בלבו צריך שיוציא בשפתיו".

על המשנה בחגיגה י ע"א: "היתר נדרים פורחין באויר ואין להם על מה שיסמכו" (כלומר, אין להתרת נדרים רמז במקרא) אומר ר' יצחק: "יש להם על מה שיסמכו שנאמר כל נדיב לבו". מכאן מתבאר הכינוי בתיבת יביאה, שאחרת נראה כמיותר. הוזה אומר, אף ברגע הבה את הנדבה על המביא להיות "נדיב לב", ואפילו ברגע זה הוא עדיין אדון להחלטתו ואינו כפוף לחלוטין לנדרו, שכן אם יתחרט, אפשר להתיר את נדרו אפילו ברגע ההבאה. (ויש לדקדק: הגמרא בחגיגה שם מביאה אמנם מן הפסוק שלנו רק את המלים "כל נדיב לבו", ורש"י משלים מפסוק כב: כל נדיב לב הביאו, אולם פירושו "ואם מתחרט יתירו לו" מורה יותר על הפסוק שלנו: "כל נדיב לבו יביאה". מכל מקום, על-ידי ההלכה הזאת מתבאר יפה הכינוי בתיבת "יביאה", וכדברי רש"י: "אם עודנו לבו נודבו עליו —

(יביאו)

אלה:

1. מהי הדרך פרשנו של "נדיב"?
2. מהי הרחבתו כאן?
3. איזה הלכה אנו לומדים מכאן?
4. צד מתי יכול הנודר או המנדב לחזור בו?
5. איך מוסיפה: "יביאה" נלמדת כאן?